

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

કે. સી. સરીન

વિ.

સી. બી. આઈ., ચંદીગઢ

૨ ઓગસ્ટ, ૨૦૦૧

[ન્યાયમૂર્તિ કે. ટી. થોમસ અને ન્યાયમૂર્તિ એસ. એન. વરિયાવા]

દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩:કલમ ૩૮૯ અને ૪૦૧.

સજા-અદાલતને સસ્પેન્ડ કરવાની સત્તા-દોષિત ઠેરવવાને સસ્પેન્ડ કરવાની અદાલતની સત્તા-કલમ ૩૮૯ (૧) થી અલગ નહીં-પરંતુ અપવાદરૂપ કેસોમાં તેનો ઉપયોગ થવો જોઈએ-માત્ર અપીલ દાખલ કરવી એ દોષિત ઠેરવવાને સસ્પેન્ડ કરવાનો કોઈ આધાર નથી-જાહેર સેવક-ભ્રષ્ટાચારના આરોપો પર દોષિત ઠેરવવો-અપીલ અદાલતે સજા સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે તો

પણ દોષિત ઠેરવવાને સસ્પેન્ડ ન કરવો જોઈએ.

ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮:કલમ ૧૩ (૨)

ભ્રષ્ટાચાર-જાહેર સેવકની સજા-અપીલ-અપીલ અદાલતે સજા સ્થગિત કરવામાં આવે તો પણ દોષિત ઠેરવવાનું સ્થગિત ન કરવું જોઈએ-જાહેર સેવકોમાં ભ્રષ્ટાચાર-ભ્રષ્ટાચારના નિયંત્રણ માટે જરૂરિયાતની અવગણના પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો.

પંજાબ નેશનલ બેંકના અધિકારી અપીલકર્તાને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ની કલમ ૧૩ (૨) અને ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ની કલમ ૧૨૦, ૨૦૧ અને ૪૨૦ હેઠળ દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા.પરિણામે, બેંકના અધિકારીઓએ તેમને સેવામાંથી બરતરફ કર્યા હતા.અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન ઉચ્ચ અદાલતે અપીલકર્તાની સજાને સસ્પેન્ડ કરી હતી. અપીલકર્તાએ તેની સજાને સસ્પેન્ડ કરવા માટે પણ આ આધાર પર ઉચ્ચ અદાલતનો દરવાજો ખખડાવ્યો હતો કે (i) ઉચ્ચ અદાલતમાં તેની અપીલની સુનાવણી દસ વર્ષ સુધી થવાની સંભાવના નથી જે ન્યાયના ઉદ્દેશોને નિષ્ફળ બનાવશે; અને (ii) તેની સજા ખૂબ જ નબળા તર્ક પર આધારિત હતી અને પરિણામે તેને નિર્દોષ જાહેર કરવાની યોગ્ય તક હતી.ઉચ્ચ અદાલતે જણાવ્યું હતું

કે દોષિત ઠેરવવાના વિવાદિત આદેશના અમલ પર રોક લગાવવા માટે દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવો યોગ્ય કેસ નથી.આથી આ અપીલ કરવામાં આવી છે.

અરજી નામંજૂર કરતાં કોર્ટે

ઠરાવ્યુ:૧. જ્યારે જાહેર સેવક સામે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે અપીલ અદાલત અથવા પુનરીક્ષણ અદાલતે આદેશને સ્થગિત ન કરવો જોઈએ.કેદની સજા સ્થગિત કરવામાં આવે તો પણ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવામાં આવે છે.તે એક ઉત્કૃષ્ટ જાહેર નીતિ હશે કે અપીલ અથવા પુનરાવર્તનનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત રાખવા છતાં દોષિત જાહેર સેવકને દોષિત ઠેરવવાની અક્ષમતા હેઠળ રાખવામાં આવે.[૨૩૧-એફ-જી]

૨. દંડ પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૭૩ની કલમ ૩૮૯ (૧) અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન અપીલ કરાયેલી સજા અથવા આદેશના અમલને સ્થગિત કરવા સંબંધિત અપીલ કોર્ટની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે.સંહિતાની કલમ ૪૦૧ હેઠળ પુનરાવર્તનની પેન્ડન્સી દરમિયાન પણ પુનરવલોકન અદાલત દ્વારા સમાન સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.તે દેખીતી રીતે એવું માનવાનું કારણ નથી કે

કેસની સુનાવણી તેની પરાકાષ્ઠા સુધી ત્યારે જ પહોંચી શકે જ્યારે પુનરીક્ષણની કાર્યવાહી સમાપ્ત થાય.[૨૨૯-સી-ડી]

૩. હાલાંકી સજાના આદેશ સિવાય દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની સત્તાસંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) માં અન્ય નથી, તેની કવાયત ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ.માત્ર એટલા માટે કે દોષિત વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવાની અદાલતને પડકારતી અપીલ દાખલ કરે છે, તેણે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની કામગીરીને સ્થગિત ન કરવી જોઈએ.અદાલતની ફરજ છે કે તે આવી સજાને સ્થગિત રાખવાની અસરો સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપે.[૨૩૦-ડી-ઈ]

૪. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે અપીલ કોર્ટ દોષિતને પડકારતી અપીલ અને ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટેની સજાને સ્વીકારે છે, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે સામાન્ય રીતે અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત કરવી જોઈએ, કારણ કે તેનો ઇનકાર કરવાથી અપીલને ખૂબ જ અયોગ્ય ગણવામાં આવશે સિવાય કે અપીલ દાખલ કર્યા પછી તરત જ આવી અપીલની સુનાવણી થઈ શકે.પરંતુ ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ હેઠળ ગુનાની સજાને સસ્પેન્ડ કરવી, તેની સિક્વલ તરીકે કેદની સજા, એક અલગ બાબત છે.[૨૩૦-એફ-જી]

૫. જ્યારે કોઈ જાહેર સેવક કાયદાની અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ન્યાયિક ન્યાયિક પ્રક્રિયા પછી ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત પુરવાર થાય છે, ત્યારે ન્યાયીપણાની માંગ છે કે જ્યાં સુધી તેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેને ભ્રષ્ટ ગણવો જોઈએ.માત્ર હકીકત એ છે કે અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ મંચએ તેમના પડકારને સ્વીકારવાનો નિર્ણય લીધો છે અને આવા જાહેર જી સેવકો સામે કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અને તારણોમાં ફરી એકવાર તેમને આવા તારણોમાંથી અસ્થાયી રૂપે મુક્ત પણ ન કરવા જોઈએ.જો આવા જાહેર સેવક જાહેર હોદ્દો સંભાળવા અને સત્તાવાર કાર્યો કરવાનું ચાલુ રાખવા માટે હકદાર બને છે, જ્યાં સુધી તે દોષિત ઠેરવવાના આદેશના સસ્પેન્શનને કારણે આવા તારણોમાંથી ન્યાયિક રીતે મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી તે જાહેર હિત છે જે પીડાય છે અને કેટલીકવાર અપૂરણીય પણ છે.જ્યારે ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત જાહેર સેવકને જાહેર હોદ્દો જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે આવા હોદ્દો સંભાળતા અન્ય વ્યક્તિઓનું મનોબળ ઘટાડશે, અને પરિણામે તે આવી જાહેર સંસ્થાઓમાં લોકોના પહેલેથી જ સંકોચાયેલા વિશ્વાસને ઘટાડશે, ઉપરાંત અન્ય પ્રામાણિક જાહેર સેવકોનું મનોબળ ઘટાડશે, જેઓ દોષિત વ્યક્તિના સાથીઓ અથવા ગૌણ અધિકારીઓ હશે.જો પ્રામાણિક જાહેર સેવકોને દોષિત ભ્રષ્ટ અધિકારીઓ પાસેથી આદેશ લેવાની ફરજ પાડવામાં આવે.બી દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનને કારણે ફોલ આઉટ એ સિસ્ટમને

હયમયાવી દેવાનું એક હશે.તેથી એ જરૂરી છે કે અદાલતે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત જાહેર સેવકને અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ સ્તર પર ન્યાયિક ચુકાદો આપ્યા પછી નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જાહેર હોદ્દો સંભાળવામાં મદદ ન કરવી જોઈએ.[૨૩ I · A-E]

શ્રીમતી. અખ્તર બી વિ. સ્ટેટ ઓફ એમ. પી., (૨૦૦૧) ૪ એસ. સી. સી. ૩૫૫, સમજાવ્યું અને અલગ પાડ્યું.

રામ નારંગ વિરુદ્ધ રમેશ નારંગ અને અન્ય, (૧૯૯૫) ૨ એસ. સી. સી. ૫૧૩ નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર ક્યુએફ કોલેજિયેટ એજ્યુકેશન વિ. એસ. નાગૂર મીરા, (૧૯૯૫) ૩ એસસીસી ૩૭૭ અને સ્ટેટ ટીજે/તામિ/નાડુ વિ. એ. જગનાથન, (૧૯૯૬) ૫ એસસીસી ૩૨૯ પર આધાર રાખ્યો હતો.

૬. ભારતમાં જાહેર સેવકો દ્વારા થતો ભ્રષ્ટાચાર હવે રાક્ષસી પરિમાણ પર પહોંચી ગયો છે.પ્રજાસત્તાકની સુરક્ષા માટે બનાવવામાં આવેલી સંસ્થાઓએ પણ તેનો સામનો કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે.જો આવા લોકોને જાહેર સંસ્થાઓનું સંચાલન અને સંચાલન ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં ન આવે તો મજબૂત

કાયદાકીય, વહીવટી તેમજ ન્યાયિક ક્ષમતા દ્વારા જાહેર કચેરીઓની સામાન્ય અને સુવ્યવસ્થિત કામગીરીને અટકાવવામાં ન આવે અને તેમાં અવરોધ ન આવે તો ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકો આવી સંસ્થાઓની કામગીરીને લકવાગ્રસ્ત પણ કરી શકે છે અને આમ લોકશાહી નીતિમાં અવરોધ ઊભો કરી શકે છે.(૨૩૦-G-H; ૨૩૨-A)

ક્રિમિનલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૭૭૦/૨૦૦૧.

પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટના ૭.૨.૨૦૦૧ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી CrI.M. અપીલકર્તા માટે નંબર ૪૨૬૨/૨૦૦૧ વિક્રમ ચૌધરી અને મહાબીર સિંહ.

પ્રતિવાદી વતી અલ્તાફ અહમદ, એડિશનલ સોલિસિટર જનરલ, પી. પરમેસ્વરન અને એ. મરિયારપુથમ હાજર રહ્યા હતા.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ થોમસ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

પરવાનગી આપવામાં આવી.

ભ્રષ્ટાચારના આરોપોમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા અને સજા પામેલા સરકારી કર્મચારીની અપીલ હાઈકોર્ટમાં પેટિંગ છે.અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન હાઈકોર્ટ દ્વારા સજા સ્થગિત કરવામાં આવી છે.જાહેર સેવક ઇચ્છે છે કે તેની દોષિતતાને પણ સસ્પેન્ડ કરવામાં આવે જેથી અન્ય દોષિત ઠેરવવામાં ન આવે.પરંતુ ઉચ્ચ અદાલતે તેમને ફરજ પાડવાનો ઇનકાર કર્યો હતો, જોકે તેમણે આ હેતુ માટે બે વાર ઉચ્ચ અદાલતનો દરવાજો ખખડાવ્યો હતો.વિશેષ રજા દ્વારા આ અપીલ સિંગલ જજ દ્વારા પસાર કરાયેલા ૭.૨.૨૦૦૧ ના આદેશને પડકારવામાં આવી છે, જેના દ્વારા દોષિત ઠેરવવાને સ્થગિત કરવાની બીજી અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

અપીલકર્તા પંજાબ નેશનલ બેંકના અધિકારી હતા.જ્યારે તેઓ બેંકની મેવા મંડી (અમૃતસર) શાખામાં તૈનાત હતા ત્યારે તેમને ચાલુ ખાતાનો હવાલો સોંપવામાં આવ્યો હતો.આ સમયગાળા દરમિયાન તેણે બેંક સાથે આશરે ૨ લાખ રૂપિયાની છેતરપિંડી કરવા બદલ તે જ બેંકના તેના કેટલાક સહ-કર્મચારીઓ સાથે જાતે કાર્યવાહીમાં સામેલ થયો હતો.સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશને આ મામલે તપાસ હાથ ધરી હતી.તપાસ પૂર્ણ કર્યા પછી અપીલકર્તા અને તેના અન્ય સહ-કર્મચારીઓ સામે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, ૧૯૮૮ (ટૂંકા પીસી અધિનિયમ માટે) ની કલમ ૧૩ (૨) અને આઈપીસીની કલમ ૧૨૦,૨૦૧ અને ૪૨૦ હેઠળ ગુનાઓ માટે આરોપપત્ર દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું. પટિયાલા

ખાતેના વિશેષ ન્યાયાધીશે આવા ગુનાઓ માટે સુનાવણી હાથ ધરી હતી અને અંતે અપીલકર્તા અને કેટલાક સહ-આરોપીઓને ગુનાઓની વિવિધ ગણતરીઓ માટે દોષી ઠેરવ્યા હતા.આ અપીલના હેતુ માટે આપણે માત્ર એક ગણતરીની સજાનો ઉલ્લેખ કરવાની જરૂર છે.પીસી એક્ટની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ ગુના માટે તેને એક વર્ષ માટે આર. આઈ. અને Rs.૫૦૦ નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો હતો. તેમણે પંજાબ અને હરિયાણા હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી, જે આ દોષિત ઠરાવ અને સજાની વિરુદ્ધમાં હતી.ઉચ્ચ અદાલતે અપીલ સ્વીકારી હતી અને અગાઉ ઉલ્લેખ કર્યો છે તેમ તેને આપવામાં આવેલી સજાને સસ્પેન્ડ કરી હતી.

ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ચુકાદો સંભળાવવામાં આવ્યા પછી અપીલકર્તા સામે શિસ્તની કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને ઉપર ઉલ્લેખિત દોષિતતાના આધારે બેંકના અધિકારીઓએ તેને સેવામાંથી બરતરફ કર્યો હતો.ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ દોષિત ઠેરવવામાં આવેલી સજાને પણ સ્થગિત કરવા માટે હાઈકોર્ટમાં અરજી કરી હતી.તે દરખાસ્ત હાઈકોર્ટના એક જ ન્યાયાધીશે ૧.૮.૨૦૦૦ પર ફગાવી દીધી હતી, જેમાં આ રીતે જણાવ્યું હતું:

પક્ષકારો માટે વિદ્વાન વકીલની હરીફ રજૂઆતોને યોગ્ય વિચારણા કર્યા પછી, મારો મત છે કે આ કેસમાં જે રાહત માટે વિનંતી કરવામાં આવી છે તેને મંજૂરી આપી શકાતી નથી.તેમાં કોઈ શંકા નથી કે કોર્ટ પાસે હકીકતો અને કેસના

સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને કલમ ૩૮૯ (૧) Cr.P.C હેઠળ દોષિત ઠેરવવાની કાર્યવાહી પર રોક લગાવવાની સત્તા છે.પરંતુ તાત્કાલિક કેસમાં, તે રેકૉર્ડ પર આવ્યું છે કે અરજદાર-અપીલકર્તાઓ પહેલેથી જ સેવામાંથી બહાર છે.જો તેઓ આખરે નિર્દોષ જાહેર થાય છે, તો તેમની સેવા અથવા અન્ય નિવૃત્તિ લાભોના સંદર્ભમાં તેમને થયેલું નુકસાન, જો કોઈ હોય તો, તેને સારી રીતે પુનર્જીવિત કરી શકાય છે અને તેમને ફાયદો પહોંચાડી શકાય છે.કેસની તમામ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને, હું તેને યોગ્ય કેસ માનતો નથી જેથી કલમ ૩૮૯ (૧) Cr.P.C હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને આ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના વિવાદિત આદેશની કામગીરીને અટકાવી શકાય.પરિણામે, આ સીઆરએલ. વિવિધ.બરતરફ કરવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત આદેશથી વિચલિત થયા વિના અપીલકર્તાએ દોષિત ઠેરવવા માટેની તેમની અરજી પર નવેસરથી વિચારણા કરવા માટે ઉચ્ચ અદાલતને કેટલાક વધારાના તથ્યો પૂરા પાડીને, પછીના તબક્કે, આ જ હેતુ માટે ફરી એકવાર ઉચ્ચ અદાલતમાં અરજી કરી હતી.હાઈકોર્ટ સમક્ષ તેમના નેતૃત્વમાં એક કારણ એ હતું કે દોષિત ઠેરવવાના આધારે તેમની સામે બેંક સત્તાવાળાઓ દ્વારા બરતરફીનો આદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.તેમના દ્વારા પ્રકાશિત અન્ય એક આધાર એ હતો કે ઉચ્ચ અદાલતમાં તેમની અપીલ ૧૦ વર્ષ વીતી ગયા વિના સુનાવણી માટે સ્વીકારવામાં આવે તેવી શક્યતા નથી અને તે પોતે જ ન્યાયના ઉદ્દેશોને નિષ્ફળ બનાવશે.વૈકલ્પિક રીતે તેણે એ બતાવવાનો પ્રયાસ કર્યો કે

દોષિત ઠેરવવાની સજા ખૂબ જ નબળા તર્ક પર આધારિત હતી અને તેથી તેની પાસે અપીલમાં નિર્દોષ જાહેર થવાની યોગ્ય તક છે.

ઉચ્ચ ન્યાયાલયના વિદ્વાન એકલ ન્યાયાધીશે, જેમણે ઉપરોક્ત બીજી અરજી પર કાર્યવાહી કરી હતી, તે અવલોકન કરીને તેને ફગાવી દીધું હતું કે રેકૉર્ડનો અભ્યાસ કર્યા પછી અપીલકર્તા સામે પસાર કરવામાં આવેલા દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવા માટે કોઈ આધાર દેખાતો નથી.

અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલ શ્રી વિક્રમ ચૌધરીએ અમારી સમક્ષ તે આધારોને પુનરાવર્તિત કર્યા અને આગળ રજૂઆત કરી કે સુનાવણી તાર્કિક રીતે તેના અંતિમ અંત સુધી ત્યારે જ પહોંચી શકે છે જ્યારે અપીલ અદાલત આ બાબતનો નિર્ણય કરે ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલી દોષિતતાને નિરપેક્ષ ગણી શકાય નહીં.તેમણે શ્રીમતી અખતરી બી. વિ. એમ. પી. ની સ્થિતિ {૨૦૦૧ (૪) એસ. સી. સી. ૩૫૫}માં આ અદાલત દ્વારા કરવામાં આવેલા નીચેના અવલોકનોમાંથી આ દરખાસ્ત માટે સમર્થન મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો.

અપીલ એ વૈધાનિક અધિકાર હોવાથી, ટ્રાયલ કોર્ટનો ચુકાદો અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન અંતિમતા પ્રાપ્ત કરતો નથી અને તે હેતુ માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હોવા છતાં તેની સુનાવણી ચાલુ હોવાનું માનવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત નિરીક્ષણ દ્વારા આ અદાલતનો અર્થ એ નથી કે જ્યારે તેમને અપીલમાં પડકારવામાં આવે ત્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલી સજા

અને સજા આપમેળે લટકતી રહેશે.આ અવલોકન સંપૂર્ણપણે અલગ સંદર્ભમાં કરવામાં આવ્યું હતું જ્યારે કાર્યકારી સરકારની નોટિસ હાલની ન્યાયિક વ્યવસ્થા પર વધતા દબાણને પહોંચી વળવા અને ઉચ્ચ અદાલતોમાં ન્યાયાધીશોની હાલની ખાલી જગ્યાઓ ન ભરવાના પરિણામોને પ્રકાશિત કરવા માટે જરૂરી સંખ્યામાં ન્યાયાધીશોની નિમણૂક કરવાની જરૂરિયાત તરફ દોરવામાં આવી હતી.અમે આ વાતની પ્રશંસા કરવામાં અસમર્થ છીએ કે ઉપરોક્ત અવલોકનને એક અલગ સંદર્ભમાં તેનો ઉપયોગ કરવાના હેતુથી ઉપરોક્ત સંદર્ભમાંથી કેવી રીતે દૂર કરી શકાય છે, જેમ કે જ્યાં દોષિત આરોપી અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સસ્પેન્ડ કરવાની માંગ કરી રહ્યો છે.

ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) (ટૂંકમાં સંહિતા) અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન સજા અથવા આદેશના અમલને સ્થગિત કરવા સંબંધિત અપીલ કોર્ટની સત્તાઓ સાથે સંબંધિત છે.એ યાદ રાખવું જોઈએ કે પુનરાવર્તનની પેન્ડન્સી દરમિયાન પણ પુનરાવર્તન અદાલત દ્વારા સમાન સત્તાઓ લાગુ કરી શકાય છે, (સંહિતાની કલમ ૪૦૧ મુજબ).તે દેખીતી રીતે એવું માનવાનું કારણ નથી કે કેસની સુનાવણી તેની પરાકાષ્ઠા સુધી ત્યારે જ પહોંચી શકે જ્યારે પુનરીક્ષણની કાર્યવાહી સમાપ્ત થાય.

આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે સંહિતાની કલમ ૩૮૯માં દર્શાવેલી અપીલ અદાલતની સત્તાઓના અવકાશ અને કાર્યક્ષેત્ર પર વિસ્તૃત રીતે વિચારણા કરી છે.રામ નારંગ વિ. રમેશ નારંગ અને ઓરસ.{૧૯૯૫ (૨) SCC

૫૧૩}.બેંચ માટે ચુકાદો લખનાર સીજે અહમદીએ જણાવ્યું હતું કે સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ જે સસ્પેન્ડ કરી શકાય છે તે સજાનો અમલ અથવા આદેશનો અમલ છે અને દેખીતી રીતે પેટા-કલમમાં ઉલ્લેખિત આદેશ એક એવો આદેશ હોવો જોઈએ જે અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ હોય.ત્યારબાદ વિદ્વાન મુખ્ય ન્યાયાધીશે આ રીતે નિરીક્ષણ કર્યું:

જાતે જ દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ સંહિતા હેઠળ અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ નથી.તે સજાનો આદેશ અથવા વળતર આપવાનો અથવા દંડ લાદવાનો અથવા પ્રોબેશન પર મુક્તિનો આદેશ છે જે અમલમાં મૂકવા માટે સક્ષમ છે અને જે, જો સસ્પેન્ડ ન કરવામાં આવે તો, સત્તાવાળાઓ દ્વારા અમલમાં મૂકવાની જરૂર પડશે.દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ માત્ર અપીલ દાખલ કરવા પર અદૃશ્ય થતો નથી, તેથી આ રજૂઆત સ્વીકારવી મુશ્કેલ છે કે કંપની અધિનિયમની કલમ ૨૬૭ ને માત્ર દોષિત ઠેરવવાના અંતિમ આદેશને લાગુ કરવા માટે વાંચવી આવશ્યક છે.આવા અર્થઘટન એ જ હેતુ અને હેતુને હરાવી શકે છે જેના માટે તે ઘડવામાં આવ્યો હતો.

તેમ છતાં, ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે વધુમાં જણાવ્યું હતું કે અમુક પરિસ્થિતિઓમાં દોષિત ઠેરવવાનો આદેશ અમલમાં મૂકી શકાય છે અને આવા કિસ્સામાં સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.ચુકાદાનો ગુણોત્તર ઉપરોક્ત ફકરામાં શોધી શકાય છે જે નીચે કાઢવામાં આવ્યો છે:

અમુક પરિસ્થિતિઓમાં દોષિત ઠેરવવાનો ક્રમ અમલમાં મૂકી શકાય તેવો હોઈ શકે છે, તે અર્થમાં તાત્કાલિક કેસની જેમ તેને ગેરલાયક ઠેરવી શકાય છે.આવા કિસ્સામાં સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ સત્તાનો ઉપયોગ કરી શકાય છે.આવી પરિસ્થિતિઓમાં અપીલ અદાલતનું ધ્યાન ખાસ કરીને એવા પરિણામો તરફ દોરવું જોઈએ જે સંભવિત છે જેથી તે આ મુદ્દા પર પોતાનું મન લગાવી શકે કારણ કે કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ તે તેના દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે તેના આદેશને ટેકો આપવાની જવાબદારી હેઠળ છે.જો કોર્ટનું ધ્યાન આ ચોક્કસ પરિણામ તરફ ન દોરવામાં આવે, જે દોષિત ઠેરવવામાં આવે તેવી શક્યતા છે, તો તે તેના માટે સંબંધિત કારણો કેવી રીતે નિર્ધારિત કરે તેવી અપેક્ષા રાખી શકાય?કોઈને પણ અદાલત સાથે છુપાઈને રમવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી; તે ચોક્કસ હેતુને દબાવી શકતો નથી કે જેના માટે તે દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનની માંગ કરે છે અને સ્ટેનો સામાન્ય આદેશ મેળવે છે અને પછી દલીલ કરે છે કે ગેરલાયકાત કામ કરવાનું બંધ કરી દીધું છે.

તેથી, કાનૂની સ્થિતિ આ છે:સજાના આદેશ સિવાય, દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત કરવાની સત્તા સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) થી અલગ નથી, તેમ છતાં તેની ક્વાયત ખૂબ જ અપવાદરૂપ કેસો સુધી મર્યાદિત હોવી જોઈએ.માત્ર એટલા માટે કે દોષિત વ્યક્તિ દોષિત ઠેરવવાને પડકારતી અપીલ દાખલ કરે છે, કોર્ટે દોષિત ઠેરવવાના આદેશની કામગીરીને સ્થગિત ન કરવી

જોઈએ.અદાલતની ફરજ છે કે તે આવી સજાને સ્થગિત રાખવાની અસરો સહિત તમામ પાસાઓ પર ધ્યાન આપે.તે ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિના પ્રકાશમાં છે કે આપણે આ પ્રશ્નની તપાસ કરવી પડશે કે જ્યારે કોઈ જાહેર સેવકને પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે સ્થિતિ શું હોવી જોઈએ. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે જ્યારે અપીલીય અદાલત પી. સી. અધિનિયમ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા અને ગુના માટે સજાને પડકારતી અપીલ સ્વીકારે છે, ત્યારે ઉચ્ચ અદાલતે સામાન્ય રીતે અપીલનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત કરવી જોઈએ, કારણ કે તેનો ઇનકાર એ અપીલને ખૂબ જ અયોગ્ય બનાવશે સિવાય કે અપીલ દાખલ કર્યા પછી તરત જ આવી અપીલની સુનાવણી થઈ શકે.પરંતુ પી. સી. એક્ટ હેઠળ ગુનાની સજાને સસ્પેન્ડ કરવી, તેની સિક્વલ તરીકે કેદની સજા, એક અલગ બાબત છે.

જાહેર સેવકો દ્વારા થતો ભ્રષ્ટાચાર હવે ભારતમાં રાક્ષસી પરિમાણ પર પહોંચી ગયો છે.પ્રજાસત્તાકની સુરક્ષા માટે બનાવવામાં આવેલી સંસ્થાઓએ પણ તેનો સામનો કરવાનું શરૂ કરી દીધું છે.જ્યાં સુધી મજબૂત કાયદાકીય, વહીવટી તેમજ ન્યાયિક ક્વાયત દ્વારા જાહેર કચેરીઓની સામાન્ય અને સુવ્યવસ્થિત કામગીરીને અટકાવવામાં નહીં આવે અને તેમાં અવરોધ ન આવે ત્યાં સુધી ભ્રષ્ટ જાહેર સેવકો આવી સંસ્થાઓની કામગીરીને લકવાગ્રસ્ત પણ કરી શકે છે અને આમ લોકશાહી વ્યવસ્થામાં અવરોધ ઊભો કરી શકે છે.જો આવા લોકોને જાહેર

સંસ્થાઓનું સંચાલન અને સંચાલન ચાલુ રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો ભ્રષ્ટ સરકારી કર્મચારીઓનો પ્રસાર સામાજિક વ્યવસ્થાને નબળી પાડવા માટે વેગ મેળવી શકે છે. જ્યારે કોઈ જાહેર સેવકને કાયદાની અદાલત દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલી ન્યાયિક ન્યાયિક પ્રક્રિયા પછી ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષી ઠેરવવામાં આવે છે, ત્યારે ન્યાયીપણાની માંગ છે કે જ્યાં સુધી તેને ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તેને ભ્રષ્ટ ગણવો જોઈએ. માત્ર હકીકત એ છે કે અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ મંચએ તેમના પડકારને સ્વીકારવાનો અને આવા જાહેર સેવકો સામે કરવામાં આવેલા મુદ્દાઓ અને તારણોમાં ફરી એકવાર જવાનો નિર્ણય કર્યો છે, તે તેમને આવા તારણોમાંથી અસ્થાયી રૂપે પણ મુક્ત ન કરવા જોઈએ. જો આવા જાહેર સેવક જાહેર હોદ્દો સંભાળવા અને સત્તાવાર કાર્યો કરવાનું ચાલુ રાખવા માટે હકદાર બને છે, જ્યાં સુધી તે દોષિત ઠેરવવાના આદેશના સસ્પેન્શનને કારણે આવા તારણોમાંથી ન્યાયિક રીતે મુક્ત ન થાય ત્યાં સુધી તે જાહેર હિત છે જે પીડાય છે અને કેટલીકવાર અપૂરણીય પણ છે. જ્યારે ભ્રષ્ટાચાર માટે દોષિત જાહેર સેવકને જાહેર હોદ્દો જાળવી રાખવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે, ત્યારે તે આવા હોદ્દો સંભાળતા અન્ય વ્યક્તિઓનું મનોબળ ઘટાડશે, અને પરિણામે તે આવી જાહેર સંસ્થાઓમાં લોકોના પહેલેથી જ સંકોચાયેલા વિશ્વાસને ઘટાડશે, ઉપરાંત અન્ય પ્રામાણિક જાહેર સેવકોનું મનોબળ ઘટાડશે, જેઓ દોષિત વ્યક્તિના સાથીઓ અથવા ગૌણ અધિકારીઓ હશે. જો પ્રામાણિક જાહેર સેવકોને દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનને કારણે દોષિત

ભ્રષ્ટ અધિકારીઓ પાસેથી આદેશો લેવાની ફરજ પાડવામાં આવે તો તે સિસ્ટમને જ હચમચાવી દેશે.તેથી એ જરૂરી છે કે અદાલતે ભ્રષ્ટાચારના આરોપો માટે દોષિત જાહેર સેવકને અપીલ અથવા પુનરીક્ષણ સ્તર પર ન્યાયિક ચુકાદો આપ્યા પછી નિર્દોષ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી માત્ર જાહેર હોદ્દો સંભાળવામાં મદદ ન કરવી જોઈએ.જો કોઈ ભ્રષ્ટ જાહેર અધિકારી દોષિત ઠેરવવાના અદાલતના આદેશની મદદ વગર પણ આવા જાહેર હોદ્દો જાળવી શકે તો તે એક અલગ બાબત છે.

ઉપરોક્ત નીતિને જાહેર કચેરીઓની અસરકારકતા અને યોગ્ય કામગીરી માટે જરૂરી તરીકે સ્વીકારી શકાય છે.જો એમ હોય તો, કાનૂની સ્થિતિ નિર્ધારિત કરી શકાય છે કે જ્યારે જાહેર સેવક સામે ભ્રષ્ટાચારના આરોપમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવે ત્યારે અપીલ અદાલત અથવા પુનરીક્ષણ અદાલતે જેલની સજા સ્થગિત કરવામાં આવે તો પણ અપીલની પેન્ડન્સી દરમિયાન દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સ્થગિત ન કરવો જોઈએ.તે એક ઉત્કૃષ્ટ જાહેર નીતિ હશે કે અપીલ અથવા પુનરાવર્તનનો નિકાલ ન થાય ત્યાં સુધી કેદની સજાને સ્થગિત રાખવા છતાં દોષિત જાહેર સેવકને દોષિત ઠેરવવાની અક્ષમતા હેઠળ રાખવામાં આવે.

અમે આ અદાલતના અન્ય બે નિર્ણયો દ્વારા તેને જાળવી રાખવામાં મજબૂત છીએ.એક કોલેજિયેટ એજ્યુકેશનના ડેપ્યુટી ડિરેક્ટર વિ. એસ. નાગૂર

મીરા (૧૯૯૫ (૩) એસસીસી ૩૭૭) છે.આ અદાલતના નીચેના અવલોકનો હવે યોગ્ય છે:

આવા તમામ કેસોમાં વધુ યોગ્ય માર્ગ એ છે કે એકવાર સરકારી કર્મચારી ફોજદારી આરોપ માટે દોષિત ઠર્યા પછી કલમ ૩૧૧ (૨) ની બીજી જોગવાઈની કલમ (એ) હેઠળ કાર્યવાહી કરવી અને અપીલ અથવા પુનરાવર્તનની રાહ ન જોવી, જેમ કે કેસ હોઈ શકે.જો, જો આરોપી સરકારી કર્મચારીને અપીલ અથવા અન્ય કાર્યવાહીમાં નિર્દોષ જાહેર કરવામાં આવે, તો આદેશમાં હંમેશા સુધારો કરી શકાય છે અને જો સરકારી કર્મચારીને પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે, તો જો તે સેવામાં ચાલુ રહ્યો હોત, તો તે તમામ લાભો મેળવવા માટે હકદાર હશે.બીજો અભ્યાસક્રમ સૂચવવામાં આવ્યો હતો, એટલે કે., અપીલ, પુનરાવર્તન અને અન્ય ઉપાયો સમાપ્ત થાય ત્યાં સુધી રાહ જોવી સલાહભર્યું રહેશે નહીં કારણ કે તેનો અર્થ એ થશે કે જે વ્યક્તિને ફોજદારી અદાલત દ્વારા ગંભીર ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવી હોય તે સેવામાં ચાલુ રહે.

બીજો નિર્ણય તમિલનાડુ રાજ્ય વિરુદ્ધ એ. જગનાથન (૧૯૯૬ (૫) એસ. સી. સી. ૩૨૯) છે, જે ભ્રષ્ટાચારના આરોપોમાં દોષિત ઠેરવવામાં આવેલા કેટલાક સરકારી કર્મચારીઓના કેસ સાથે સંબંધિત છે.જ્યારે આવા જાહેર સેવકો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ફગાવી દેવામાં આવી ત્યારે ઉચ્ચ

અદાલતે પુનરાવર્તનનો આદેશ આપ્યો હતો અને સંહિતાની કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને સજા તેમજ દોષિત ઠેરવવાના આદેશને સસ્પેન્ડ કરવાનો આદેશ આપ્યો હતો.પરંતુ જ્યારે રાજ્યએ દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનના આદેશ સામે આ અદાલતમાં અરજી કરી ત્યારે આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે તેમાં દખલ કરી હતી અને ટિપ્પણી કરીને આદેશને રદ કર્યો હતો કે આવા કિસ્સાઓમાં કલમ ૩૮૯ (૧) હેઠળ અથવા તો સંહિતાની કલમ ૪૮૨ હેઠળ પણ દોષિત ઠેરવવાના સસ્પેન્શનનો આદેશ આપવાની વિવેકાધીન શક્તિનો ઉપયોગ થવો જોઈએ નહીં.

તેથી અમે આ અરજીને નકારી કાઢીએ છીએ.જો કે, અમે જણાવવા માંગીએ છીએ કે અપીલકર્તા વહેલી સુનાવણી માટે હાઈકોર્ટમાં જવા માટે તૈયાર છે.જો ઉચ્ચ અદાલતને સંતોષ થાય કે અપીલકર્તાને નિર્દોષ જાહેર કરવાની વાજબી સારી સંભાવના છે અથવા અન્ય કોઈ વિશેષ કારણ છે તો અમે આશા રાખીએ છીએ કે ઉચ્ચ અદાલત વહેલી તારીખે સુનાવણી માટે અપીલને સ્વીકારશે.

અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

ટી. એન. એ

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.